

УДК 339.923 (477)

THE VALUE-PRAGMATIC DIMENSION OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

ЦІННІСНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Chabanna M. V. / Чабанна М. В.*Dr. hab. in Polit. Sc. / д. політ. н.*

ORCID: 0000-0002-0898-8290

*National University of "Kyiv-Mohyla Academy",**Kyiv, Skovoroda str. 2, 04070**Національний університет "Києво-Могилянська академія",**Київ, вул. Сковороди 2, 04070*

Анотація. У статті проаналізовано еволюцію суспільної підтримки європейської інтеграції в Україні, висвітлено поєднання раціональних очікувань та ціннісно-ідентифікаційних мотивацій, що визначають ставлення громадян до членства в ЄС. Зазначено про суттєві регіональні відмінності та роль політичних протистоянь до 2014 р. і, відповідно, акцентовано увагу на формуванні стійкого загальнонаціонального консенсусу щодо проєвропейського курсу у період російсько-української війни. Встановлено, що прагматичні орієнтації суспільства пов'язані з очікуваннями економічного зростання, підвищення якості життя, доступу до освіти, зміцнення безпеки та верховенства права, при одночасному усвідомленні потенційних ризиків, таких як відтік молоді чи зростання конкуренції на ринку праці. Проаналізовано посилення значущості демократичних цінностей, політичного плюралізму та громадянських свобод у постреволюційний і воєнний періоди, що свідчить про властиве українському суспільству прийняття європейської ціннісної моделі. Окрему увагу приділено сприйняттю України в країнах ЄС, яке залишається нерівномірним і залежним від інформаційних кампаній, економічних пересторог та стереотипів і пропагандистських впливів. У статті зроблено висновок про те, що разом зі спрямованістю України до політико-економічної інтеграції, українське суспільство демонструє ціннісну сумісність з Європейським Союзом, що створює перспективи для членства за умови послідовної державної політики та подолання внутрішніх і зовнішніх викликів.

Ключові слова: європейська інтеграція України, Європейський Союз, політичні цінності, російсько-українська війна, демократія, громадська думка.

Вступ.

Ціннісний вимір суспільної консолідації, як на національному, так і на загальноєвропейському рівні, є визначальним для формування стійких політичних спільнот та їхнього подальшого розвитку. Європейський проєкт від самого початку спирався на спільні норми та принципи, що дозволяє говорити про Європу як про спільноту, об'єднану передусім цінностями. У цьому контексті прагнення України до членства в Європейському Союзі не обмежується інституційною або політико-правовою інтеграцією і передбачає

ціннісне зближення, яке стало особливо помітним та суспільно значущим в умовах повномасштабної російсько-української війни. Зовнішня загроза не лише актуалізувала політичну і безпекову співпрацю, але і посилила відчуття спільності між Україною та європейськими державами на рівні базових норм і переконань. Це зумовлює потребу в аналітичному осмисленні того, якими є ключові цінності сучасного українського суспільства та наскільки вони корелюють із цінностями загальноєвропейськими, задекларованими в офіційних документах ЄС. Відтак, у ширшому контексті, таке співвідношення є важливим не лише для розуміння внутрішньої динаміки трансформацій українського суспільства, але і для оцінки потенціалу ціннісної сумісності України з Європейським Союзом у контексті подальшої інтеграції. При цьому актуальність ціннісного зближення України з Європейським Союзом зумовлена одночасно внутрішніми трансформаціями українського суспільства та зовнішньополітичними викликами, що посилюються в умовах повномасштабної війни.

За наявності численних наукових досліджень та експертних публікацій на тему європейської інтеграції і потенційної участі України у цьому процесі, варто зазначити, що у вітчизняному дискурсі менш представленими залишаються дослідження культурного, соціального та ідентичнісного вимірів інтеграції, які також відіграють важливу роль у забезпеченні стійкості проєвропейського курсу України. Загалом тему суспільного сприйняття вивчають, як українські, так і закордонні дослідники. Відомими є праці, що безпосередньо висвітлюють ціннісні орієнтації українців у контексті європейської інтеграції (за авторства О. Калініченка, С. Пахоменка, О. Шульги [1-2]); акцентують увагу на регіональних та соціально-демографічних відмінностях (роботи Є. Головахи, А. Горбачика, Н. Паніної, О. Резніка [3-7]). Формування політичної ідентичності з урахуванням ролі зовнішніх чинників досліджують К. Волчук, О. Онух, Ю. Юнусова [8-10]. Зокрема на ролі безпекового чинника у зростанні проєвропейських настроїв, взаємозв'язку між рівнем довіри та ставленням до євроінтеграційних перспектив в умовах російсько-української війни акцентують

увагу Г. Калінічева, Ю. Палагнюк, В. Марчук, А. Грушецький, О. Носова, М. Фахурдінова [11-16] та багато інших українських та закордонних експертів. У фокусі уваги також перебувають прагматичні та цивілізаційно-ціннісні орієнтації, про роль яких, як і про зміну відповідного дискурсу, пишуть В. Фесенко, С. Русаков, О. Сокур, М. Козловець, В. Худавердієва [17-21]. У ширшому контексті, зокрема відносно цінностей українського суспільства, тему висвітлюють А. Биченко, Є. Головаха, В. Войналович, С. Дембицький, О. Калакура, В. Котигоренко, Н. Кононенко, А. Кудряченко, Ю. Ніколаєць, Ю. Поліщук, О. Рафальський, А. Ручка, М. Рябчук, В. Шамрай, Ю. Шайгородський, О. Шульга [3-4; 22-25].

Комплексні дослідження представлено доробками Національної академії наук України, зокрема, Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Кураса, Інституту всесвітньої історії, Інституту соціології. Експертні висновки та академічні роботи спираються на використання емпіричних даних, опитувань, фокус-групових досліджень та моніторингу тенденцій підтримки євроінтеграції. Відповідні дані та аналітику представлено Центром Разумкова, Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Київським міжнародним інститутом соціології, Соціологічною групою «Рейтинг», Національним інститутом стратегічних досліджень, Регіональною комунікаційною програмою ЄС для Східного сусідства, Інститутом світової політики, Українським центром європейської політики та іншими.

Отже, спираючись на наявну емпіричну базу, академічні напрацювання та експертні матеріали, розглянемо мотивації українців до підтримки європейської інтеграції; а також визначимо, якими є політичні цінності сучасного українського суспільства і чи збігаються вони із загальноєвропейськими, задекларованими на офіційному рівні.

Аналіз еволюції суспільного ставлення до європейської інтеграції є важливим, як для політичної науки, так і для розробки ефективної державної політики у сфері євроінтеграції та громадянської комунікації. Врахування відповідних змін дозволяє краще зрозуміти, які чинники формують громадську

підтримку європейського вектору, які очікування суспільства пов'язані з інтеграційними процесами, а також, якими є пов'язані ризики та виклики.

Окреслюючи контекст зазначеної теми, варто звернути увагу на широкий спектр поглядів: від проєвропейських симпатій у західних та центральних регіонах до прагнення тісних зв'язків з росією – у східних та південних, властивих для українського суспільства після здобуття країною незалежності. На початку 2000-х рр., коли певну роль у формуванні позитивного ставлення до європейського вектору відіграла Друга чеченська війна, геополітичний вибір залишався вибором цивілізаційним, і у суспільному сприйнятті зберігався зв'язок між зовнішньополітичними пріоритетами та ліберально-демократичними поглядами. Подальша активізація проєвропейської риторики (згодом закріплена у законі «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 2010 р.) і зростання громадської підтримки проєвропейського вектору пов'язані з президентськими виборами 2004 р. та Помаранчевою революцією, коли відсоток прихильників інтенсифікації відносин із Заходом у 2005 р. становив 27,1 %, у 2006 р. – 30 %, у 2007 р. – 33,2 % [26]. У 2008 р. цей відсоток знизився до 27 (на відносини з ЄС були орієнтовані 65,5% мешканців західних і 40,7% мешканців центральних областей) [26]. Надалі роль у формуванні підтримки відіграли Програма Східного партнерства та Порядок денний про асоціацію між Україною та ЄС (2009 р.), а також надання технічної допомоги і візова лібералізація. Подальшому посиленню проєвропейських настроїв сприяли Революція Гідності, тимчасова окупація Криму і початок війни на Донбасі. У березні 2014 р. вступ до Європейського Союзу підтримали 45,3%, а у травні – 50,5 % [27, с. 10]. У грудні 2014 р. 57% громадян орієнтувалися на членство в ЄС, у грудні 2015 р. – 56%, у грудні 2016 р. – 58%, у грудні 2017 р. – 59%, у грудні 2018 р. – 59%, а у грудні 2019 р. – 64% [28]. Водночас регіональні відмінності у ставленні до європейської інтеграції залишалися найбільш помітними і сталими.

За рік до повномасштабного вторгнення, у березні 2021 р., 59% респондентів вважали, що «Україні потрібно вступати до Європейського

Союзу», 26% дотримувалися протилежної думки. При цьому частка прихильників перевищувала частку незгодних у західному (84% і 8,5%) та у центральному (63% і 19%) регіонах. Протилежне співвідношення респондентів було у східному (38,5% і 46%) та у південному регіоні (41,5% і 42%). За даними від грудня-листопада 2021 р., за вступ до Євросоюзу мали намір голосувати 79,5% мешканців західних областей, 59,5% – центральних, 41% жителів Півдня і 35% жителів Сходу (проти, відповідно, 10%, 20%, 36% і 46%) [29]. Вирішальну роль у консолідації суспільства та консенсусі навколо проєвропейських настроїв відіграло повномасштабне вторгнення росії, після якого підтримка українцями вступу до ЄС одразу зросла з 68% до 86% і у березні 2022 р. сягнула 91% [30]. При цьому її зростання на Сході та Півдні країни до 84% [31] та одностайність серед представників усіх вікових груп [32] свідчили про те, що проєвропейський курс став не лише зовнішньополітичним пріоритетом, але і важливою складовою національної ідентичності. У грудні 2022 р. підтримка становила 79% і залишалась стійкою протягом 2023 р. У січні 2024 р. загалом позитивне ставлення до Європейського Союзу висловили 87%, а підтримку вступу України до ЄС – 84% (91% жителів Західного регіону, 86% – Центрального, 78% мешканців Сходу та 74,5% – Півдня) [33]. У червні-липні 2025 р. прихильність до євроінтеграції висловили 74% респондентів. Найвищий рівень підтримки, традиційно, демонстрували жителі Києва (82%), західних (80%), північних (78%) та центральних (76%) областей. Підтримка на Півдні становила 69%, на Сході – 64%. Проти вступу до ЄС висловились 6% українців, не визначилися зі своєю позицією 18% [34].

На думку дослідників, такі розподіли ілюструють цивілізаційні або культурні особливості, наявні розколи у суспільстві, і дозволяють пов'язувати євроінтеграційні прагнення з демократичністю, лібералізмом та патріотизмом. Але тут варто враховувати і прагматизм респондентів, оскільки громадяни сприймають євроінтеграцію України як додаткові можливості працевлаштування у країнах з вищим рівнем оплати праці або нові освітні можливості (подекуди з привабливішими умовами).

Мотивації до вступу. Чіткі уявлення про переваги членства в ЄС почали формуватись в українському суспільстві у період після 2005 р. і були пов'язані зокрема з можливостями вільного пересування між країнами (які вказували в опитуваннях 34,7% респондентів), доступом молоді до навчання у європейських університетах (24,3%), підвищенням життєвого рівня (28%), більшою мірою приваблюючи молодь [35]. Водночас потенційно негативними наслідками вступу України до ЄС, на думку громадян, були еміграція українців (31,1%), імміграція іноземців та «розпродаж країни» (22%), погіршення відносин з країнами СНД (22,5%). Найбільше подібні очікування були властиві для мешканців Криму та Донбасу, які побоювалися зростання соціального розмежування у зв'язку зі вступом до ЄС (30%), зниження рівня життя (39% опитаних, на відміну від західних областей, де такі перестороги висловлювали 7%), безробіття (30%) [35]. Повномасштабна війна змінила ситуацію і у червні-липпні 2025 р. 86% респондентів вважали себе поінформованими про процеси вступу до ЄС [34]. Від членства в ЄС українці очікували кращого майбутнього для дітей (65%), миру (60%), економічного зростання (60%), підвищення якості та рівня життя (59%), зростання можливостей для працевлаштування (58%), подолання корупції (55%), дотримання принципів верховенства права (54%) [36]. У вересні 2025 р. серед головних побоювань респонденти відзначили відтік молоді (48%), експлуатацію природних ресурсів (35%), приплив іммігрантів (31%), зростання бюрократії (30%) [34].

Загалом зростання довіри українських громадян до Європейського Союзу, показники якої є найвищими у порівнянні з довірою до інших міжнародних партнерів, є значним. У 2024 р. Європейському Союзу довіряли 46% українців (не довіряли – 19%) [37], проте підтримували вступ 69% [38]. У травні 2025 р. рівень довіри становив 76% [39]. Приділяючи увагу чинникам її формування, слід зазначити, що на ставлення до членства у ЄС впливає рівень обізнаності про його діяльність, у тому числі, умови та наслідки набуття членства для України. Зокрема у 2006-2011 рр. 52% обізнаних про переговори щодо угоди про асоціацію з ЄС підтримували вступ до ЄС, і лише 37% – з тих, хто вважав себе

не обізнаними (загалом 61% українців вказували, що володіють інформацією, 39% – ні [35]). Як і зовнішньополітичні орієнтації в цілому, сприйняття українцями Євросоюзу суттєво трансформувалося після початку повномасштабної війни. Вагомим чинником стала оцінка наданої західними країнами підтримки і допомоги. У 2023 р. 75% визнавали таку допомогу корисною, 34% вважали її достатньою, 56% – недостатньою [37]. У 2024 р. оцінка ефективності політичної солідарності та підтримки України на міжнародних майданчиках зростає. Окрім того, після лютого 2022 р., на ставлення до ЄС, до окремих країн-членів, а також до національних та наддержавних інституцій, вплинуло і ставлення приймаючих суспільств до шукачів притулку.

Ставлення суспільств ЄС до членства України. Оскільки розширення ЄС не вичерпується інституційною інтеграцією і передбачає інтеграцію суспільну, яка зазвичай відбувається на підставі спільних цінностей та взаємного визнання, врахування потребує і сприйняття громадянами ЄС України та українців. Ще у 2015 р. 31% респондентів висловлювали впевненість, що Україна має стати членом ЄС, «оскільки є європейською країною», і в середньому по країнах, підтримка вступу України з 2015 р. по 2022 р. зростає із 55% до 70% [40]. У квітні 2022 р. приєднання України до ЄС підтримували понад 65% мешканців країн-членів [41]. Водночас за даними масштабних досліджень, представлених Євробарометром, наявною є різноманітність поглядів і відмінності між різними суспільствами у ставленні до України і її потенційного членства в ЄС. У грудні 2023 р. найбільшу підтримку вступу України до Євросоюзу висловлювали Данія (50%) та Польща (47%), нижчі показники – румунське та німецьке суспільства (32% та 37%, відповідно). У Франції підтримка становила 29%, а в Австрії 52% висловлювались проти [42]. У березні 2024 р. Україна залишалась для громадян ЄС найбільш прийнятним наступним кандидатом з підтримкою на рівні 45% (проти висловились 35%, вагались 20%) [43]. При цьому суттєву роль у формуванні негативного ставлення відіграє недостатнє інформування та поширені у суспільствах стереотипи, зокрема донедавна Україна мала сформований російською пропагандою імідж корумпованої держави зі слабкими

демократичними інституціями. Причинами не підтримувати членство України в Євросоюзі респонденти називають недоцільність розширення ЄС загалом (при розгляді чинників негативного ставлення не варто забувати про роль євроскептицизму), необхідність доведення Україною «відданості європейським цінностям», а також стереотипні уявлення про корумпованість, олігархізацію та бідність, яка становитиме «тягар для ЄС». Окрім того, 45% опитаних припускають, що членство України негативно відіб'ється на безпеці ЄС. Водночас 25% респондентів вважають, що це навпаки її посилить [44]. Відсутність економічного зиску від приєднання України також є причиною негативного ставлення [42]. Окремо зазначимо відмінності, властиві для «старих» і «нових» учасників Об'єднання. В Австрії, Німеччині та Франції найбільш критично ставляться до прийняття нових членів (53%, 50% та 44%, відповідно); натомість 51% респондентів у Румунії та 48% респондентів в Польщі ЄС підтримують розширення [42].

Загалом із посиленням безпекової співпраці в ході російсько-української війни актуалізувались і дослідження рівня підтримки надання допомоги Україні. Якщо на початку 2022 р. підтримка безпеки України суспільствами провідних членів ЄС становила від 44% до 49% [45], то восени 2022 р. 74% громадян Євросоюзу висловлювались за надання Україні допомоги [46]. У 2023 р. 86% схвалювали надання гуманітарної допомоги, 77% погоджувались приймати в ЄС шукачів притулку, 71% підтримували запровадження економічних санкцій проти росії, 65% виступали за фінансову та економічну підтримку України, а 57% вважали, що ЄС має закуповувати та постачати військове обладнання для України, а також навчати українських солдатів [41]. У 2024 р. надання гуманітарної допомоги схвалювали близько 80% [47]; 43%-74% громадян ЄС підтримували збільшення постачання зброї та боєприпасів до України [48]; водночас відбувалось зниження підтримки прийому українських біженців, зокрема у Латвії, Польщі, Чехії, Словаччині [49]. При цьому експерти відзначають наявність прямого взаємозв'язку між рівнем підтримки України, рівнем освіти та доходів респондентів. За даними опитувань, Україну

підтримують 50% респондентів з високим рівнем освіти, не підтримують – 31%. Серед тих, хто визначили свій рівень освіти як середній, по 39% висловились за і проти. Серед респондентів, що мають низький рівень освіти, 32% підтримують Україну, 46% – ні. Окрім того, люди старшого віку висловлюють вищу підтримку (на рівні 45%), порівняно з середньою віковою групою (37%) та молоддю (37%) [50]. Загалом ставлення громадян Євросоюзу, як до надання військової і гуманітарної допомоги Україні, так і до потенційного членства України в ЄС, визначається політичними орієнтаціями респондентів, часто сформованими в ході інформаційних кампаній, уявленнями про Україну та українців (позитивними, зокрема про спільні цінності та протестний потенціал, або негативними про корумпованість та слабкі демократичні інститути).

В такому контексті варто звернути увагу на поєднання прагматичних та ціннісних орієнтацій прихильників євроінтеграції України, як в українському суспільстві, так і у країнах-членах ЄС.

Ціннісне зближення як основа інтеграції. У цивілізаційному контексті роль таких цінностей, як патріотизм, християнство і гуманізм є незаперечною (цю тему піднімає зокрема В. Дюжарден, який водночас підкреслює дискусійність цінностей сучасної Європи, принаймні у контексті пошуку спільних загальноєвропейських і національних інтересів [51]). Зasadничими є декларовані у Договорі про Європейський Союз універсальні цінності, зокрема: дотримання непорушних і невід’ємних прав людини, свободи, демократії, рівності і верховенства права [52]; а також закріплені у Хартії основних прав Європейського Союзу цінності гідності, свободи, рівності, солідарності, прав громадян і правосуддя як гарантії дотримання прав [53], що становлять світоглядні принципи, на яких засновано Європейську спільноту.

Загалом у сучасній Європі саме спільність цінностей демократії, людської гідності, верховенства права, поваги до прав людини розглядається як фундаментальний критерій належності до політичної спільноти та передумова функціонування єдиного політичного та правового простору. Тому ціннісна сумісність стає не менш важливою, ніж відповідність формальним

інституційним вимогам. Відтак, з'ясуємо, які з цих цінностей українці поділяють і як трансформувались відповідні орієнтації.

У 2013 р. «для того, аби відчувати себе європейцем» 59% українців потребували певного рівня матеріального добробуту (респонденти усіх вікових груп у всіх регіонах найчастіше зазначали такий чинник), 40,5% – правового захисту, 32% – поваги до цінностей демократії та прав людини, 24,5% – можливості безвізового перетину кордону з ЄС. Повага до цінностей демократії була найбільш актуальною для мешканців західних областей та громадян віком від 30 до 49 років [54].

Економічні та правові чинники формування симпатії українців до інших європейських країн відігравали суттєву роль і у 2021 р., коли розуміння європейських цінностей відбувалось «через призму верховенства права, економічного процвітання та свободи» («для більшості українців вони асоціюються із загальним розумінням соціальної справедливості, порядку та економічного добробуту, а не з інклюзивністю, космополітичністю, відкритістю і толерантністю до інших»), що, на думку експертів, підкреслювало «дихотомію між цінностями, які «зручні» та «зрозумілі» і цінностями, які «незручні» та «нетрадиційні»» [55]. Розуміння європейських цінностей українцями всіх вікових груп свідчило про їх визначення через гідну оплату праці (42–46%), гідні умови праці (38–43%), свободу слова (33–38%), рівність усіх перед законом (31–35%) та права ЛГБТ-спільноти (10–26%) [55].

У дослідженні від 2022 р. 90% респондентів вказали дотримання прав людини та людської гідності, 93% – принципів свободи, рівності, 85% – принципів демократії, 80% – верховенства права [56]. Стосовно ставлення до прав громадян та гарантій їх дотримання, опитування, проведене у травні 2022 р., засвідчило, що 90% опитаних основною цінністю вважають свободу, а найважливішим правом – право захищати своє життя (58%) [57]. При цьому, соціологи звертають увагу на певну дихотомію «свободи» та «достатку», оскільки 31% респондентів в обмін на власний добробут готові поступитися державі часткою своїх прав та громадянських свобод, а понад 47% українців

заради особистої свободи та гарантій дотримання всіх громадянських прав готові терпіти певні матеріальні труднощі. У 2023 р. понад 50% українців вказали пріоритетність особистої свободи та дотримання громадянських прав, і лише для 23% – пріоритетність достатку [11]. Тут варто зазначити, що за умови вибору між свободою і достатком вибір свободи українцями постійно зростає. Якщо у 2010 р. приблизно однаковий відсоток респондентів надавав перевагу свободі або достатку (відповідно 32% і 30%), то у 2023 р. частка перших зросла до 51%, а частка других зменшилася до 23% [58]. Також для українців мають значення свобода слова (32%), право на особисту недоторканість (30%), право на працю (27%), право на соціальний захист (25%), право на власність (21%), право на пересування (14%), на судовий захист (13%), право на освіту (11%), на безпечне довкілля (8%), свободу віросповідання (7%), на підприємницьку діяльність (6%) [57]. Ставлення до рівності як ще однієї цінності, задекларованої Європейською спільнотою, теж перебуває у фокусі уваги українських соціологів. У 2022 р. за необхідності вибирати, що є важливішим, свобода чи рівність, свободу обрали 71% опитаних, у 2023 р. – 75% [57]. У 2025 р. найважливішими українці називають особисту безпеку (73%), мир (60%), свободу (56%), рівність (16%) [59]. Цікаво, що з тих, хто підтримує вступ до Євросоюзу, безпеку вказали 73%, мир та свободу 61% та 60% відповідно, проте респонденти, які висловились проти вступу до ЄС, більшою мірою цінуючи досягнення миру, висловили підтримку свободи лише на рівні 49%. З тих, хто шкодують про розпад СРСР, свободу цінують ще менше (44%). При цьому, рівність важлива для 21% з них, тоді як лише 15-16% і прихильників, і противників вступу до ЄС відносять цю цінність до п'яти пріоритетних [59].

Із 2022 р. зросла і прихильність громадян до демократичного урядування. Якщо підтримка демократії у період 2010-2021 рр. сягала 48–56% (тоді як авторитарним методам правління надавали перевагу 18–24%), то восени 2022 р. прихильними до демократії були 68% респондентів (до авторитаризму – 11,5%) [11]. При цьому роль у її зростанні відіграли як події Революції Гідності, так і повномасштабна війна. У 2023 р. позитивне ставлення до демократії

висловлювали вже 93% [57]. Безперечно, певна частина населення підтримує і авторитарну систему, а 58% мають однакове ставлення до обох [11], що є властивим і для інших суспільств та закономірним у воєнних умовах.

Загалом, в умовах російської агресії ціннісний вимір набуває додаткового значення, оскільки війна стала поштовхом до зміцнення національної ідентичності та цивілізаційного вибору України. Європейський напрям інтеграції, відтак, є як політичною, так і ціннісною відповіддю на загрозу демократичному розвитку. У цьому контексті врахування ціннісного зближення є значним як для розуміння внутрішніх соціальних змін, так і для оцінки потенціалу майбутнього членства України в Європейському Союзі.

Висновки.

Після здобуття Україною незалежності суспільне ставлення до процесу інтеграції з Євросоюзом трансформувалось в умовах глобальних і регіональних змін, зазнавало змін під впливом політичних перетворень, економічних викликів та реформ. Сьогодні європейська інтеграція є одним із стратегічних напрямків української зовнішньої політики і членство України у ЄС має не лише безпекове та економічне, а і глибоке суспільне значення. Відтак, євроінтеграційний процес необхідно досліджувати, як крізь призму інституційних та нормативно-правових змін, спрямованих на приведення національної політики у відповідність до стандартів Європейського Союзу, так і з урахуванням соціальної основи інтеграції. При цьому, суспільна підтримка відповідного процесу спирається і на прагматичні очікування, і на ціннісні мотивації.

Проаналізовані дані свідчать, що раціональні мотивації українців до членства в ЄС пов'язані насамперед із очікуванням підвищення рівня життя, економічного зростання, доступу до якісної освіти, розширення можливостей працевлаштування, забезпечення верховенства права та зміцнення безпеки. Водночас громадяни усвідомлюють і потенційні ризики, серед яких називають відтік молоді, потенційне посилення конкуренції на ринку праці та побоювання надмірної бюрократизації. Це свідчить про прагматичний характер громадської думки, яка поєднує позитивні очікування з усвідомленням викликів. Водночас

ціннісні орієнтації українців після 2014 р. та, особливо, після 2022 р. демонструють зростання підтримки демократичних норм, громадянських свобод, політичного плюралізму та відданості європейським принципам.

Однак важливо враховувати і зовнішній вимір – ставлення суспільств країн ЄС до України. Попри загальне зростання підтримки членства України в Євросоюзі та високі показники солідарності, у країнах-членах спостерігаються відмінності у суспільному сприйнятті. На рівень підтримки впливають інформованість громадян, стереотипи, поширені російською пропагандою, економічні побоювання та євроскептичні настрої. Разом з тим, високий рівень довіри до України як до країни, що бореться за демократичні цінності, сприяє зміцненню позитивного іміджу та зростанню підтримки. Відтак, поєднання спільних демократичних принципів, високого рівня суспільної підтримки інтеграції та зміцнення солідарності з боку країн ЄС створює підґрунтя для поступового наближення України до членства в Європейському Союзі. Разом із тим збереження цього тренду потребує послідовної державної політики, ефективної комунікації з громадянами та подолання внутрішніх викликів.

Література:

1. Геополітичні орієнтації населення і безпека України. За даними соціологів. Упорядник М. О. Шульга. – К.: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2009. – 80 с. URL: https://isnasu.org.ua/assets/files/books/soc-ps/shulga_gonbu.pdf.
2. Калініченко, О. Європа не втомилася. – LB.ua («Лівий Берег»), 2023, 25 січня. – URL: https://lb.ua/world/2023/01/25/543698_ievropa_vtomilasya.html.
3. Головаха, Є. Терни на шляху євроінтеграції українського суспільства // Вісник Національної академії наук України. – 2008. – № 10. – С. 33–45. – URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/4031>.
4. Головаха, Є. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2021. – URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2021-bez-dodatkov.pdf>.
5. Горбачик, А. Зовнішньополітичні орієнтації українців: поляризація за

роки незалежності // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. – 2021. – № 8(22). – С. 305–311. – Київ: Інститут соціології НАН України.

6. Паніна, Н. Українське суспільство 1994–2005: соціологічний моніторинг. – Київ: ТОВ "Видавництво Софія", 2005. – URL: <https://search.nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3DUKR0009440%3C.%3E&S21CNR=20&S21FMT=fullwebr&S21REF=2&S21STN=1>.

7. Резнік, О. Євроінтеграційні прагнення українців: від амбівалентності до увиразнення. – Фонд "Демократичні ініціативи" ім. Ілька Кучеріва, 2022, 30 серпня. – URL: <https://dif.org.ua/article/evrointegratsiyni-pragnennya-ukraintsiv-vid-ambivalentnosti-do-uviraznennya>.

8. Юнусова, Ю. О. Комунікативний простір релігії в європейській культурі: автореф. дис... канд. філософ. наук. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005.

9. Onuch, O. Ukrainians' Unwavering Path Toward the EU. – Carnegie Endowment for International Peace, 2024. – URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/06/13/ukrainians-unwavering-path-toward-eu>.

10. Wolczuk, K. Overcoming EU Accession Challenges in Eastern Europe: Avoiding Purgatory. – Carnegie Endowment for International Peace, 2023. – URL: <https://carnegieendowment.org/research/2023/06/28/overcoming-eu-accession-challenges-in-eastern-europe-avoiding-purgatory>.

11. Калінічева, Г. Європейські цінності як чинник консолідації українського суспільства в умовах російсько-української війни. – Європейські історичні студії, 2024, No 28. – DOI: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2024.28.5>.

12. Palagnyuk, Y. Public opinion in Ukraine on European integration during Russia's war against Ukraine // Przegląd Politologiczny. – 2025. – № 1. – P. 115–127. – URL: <https://doi.org/10.14746/pp.2025.30.1.7>.

13. Марчук, В. Європейська інтеграція України: політичний і безпековий виміри // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. – 2024. – № 17. – С. 106–114. – URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/>

[view/121](#).

14. Грушецький, А. Значення членства в ЄС для українців, пріоритетність вступу до ЄС чи НАТО: результати телефонного опитування. – КМІС, 2023, 18 жовтня. – URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1303&lang=ukr&page=1>.

15. Nosova, O. Assessment of Ukrainians' perceptions toward European Union values: Empirical results // Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series. – 2023. – № 104. – P. 45–57. – URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-06>.

16. Фахурдінова, М. Так – реформам, ні – поступкам щодо НАТО: як велика війна змінила настрої українців. – Європейська правда, 2023, 12 січня. – URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/01/12/7153983/>.

17. Фесенко, В. Що змінилося за 20 років. – Українська правда, 2011, 15 вересня. – URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2011/09/15/6586016/>.

18. Русаков, С. Європейська інтеграція як ціннісно-культурний виклик воєнного часу // Альманах "Культура і суспільство". – 2025. – № 2. – С. 56–70. – URL: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.56>.

19. Сокур, О. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів // Актуальні проблеми політики. – 2015. – № 55. – С. 50–58.

20. Козловець, М. Трансформація морально-правової культури в контексті глобалізаційних змін // Вісник гуманітарних наук. – 2025. – № 7–8(11–12). – С. 112–118. – URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17003380>.

21. Худавердієва, В. Аспекти європейської ідентичності держави у контексті зовнішньополітичного вибору України та євроінтеграційних процесів // Політикус. – 2022. – 4(2). – С. 112–120. – URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-спес.17>.

22. Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії : монографія / авт. кол.: В. А. Войналович (керівник, наук. ред.), В. Є. Єленський, О. Я. Калакура, В. О. Котигоренко, В. М. Кулик, Ю. О. Ніколаєць, Ю. М. Поліщук, М. Ю. Рябчук. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 344 с.

23. Кудряченко, А. Європейські цінності та їх вплив на розбудову країн молоді демократії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2012. – Вип. 19. – С. 62–68.

24. Ручка, А. Цінності та ціннісна зміна у сучасному суспільстві // Культурологічна думка. – 2013. – № 6. – С. 172–179.

25. Шайгородський, Ю. Ціннісні трансформації в період суспільних змін // Соціальна психологія. – 2009. – № 3. – С. 86–94.

26. Ставлення громадян до основних напрямів зовнішньої політики України. – НІДС, 2010, 25 березня. – URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/stavlennya-gromadyan-do-osnovnikh-napryamiv-zovnishnoi-politiki>.

27. Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства. – Київ: Фонд “Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва”, 2014. – URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadskosti-do-evropeyskoi-integratsii-ukraini>.

28. Підсумки–2019: громадська думка. – Разумков Центр, 2020, 10 січня. – URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pidsumky-2019-gromadska-dumka>.

29. Оцінка громадянами ситуації та процесів, що відбуваються в країні: Ставлення до вступу до Європейського Союзу та НАТО (листопад–грудень 2021 р.). – Разумков Центр, 2021, 24 грудня. – URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-ta-protseviv-shcho-vidbuvaiutsia-v-kraini-stavlennia-do-vstupu-do-yevropeiskogo-soiuzu-ta-nato-lystopad-gruden-2021r>.

30. Сьоме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (30–31 березня 2022). – Соціологічна група Рейтинг, 2022, 5 квітня. – URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obschenacionalnyu_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_30-31_marta_2022.html.

31. Балачук, І. 90% українців хочуть вступу в ЄС, 73% – в НАТО – опитування. – Українська правда, 2022, 1 липня. – URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/1/7355770/>.

32. Тринадцяте загальнонаціональне опитування: зовнішньополітичні орієнтації (18–19 червня 2022 р.). – Київ: Соціологічна група «Рейтинг», 2022. – URL:

https://ratinggroup.ua/research/ukraine/trinadcatyy_obschennacionalnyy_opros_vnes_hnepoliticheskie_orientacii_18-19_iunya_2022.html

33. Оцінка громадянами зовнішньої політики влади, ефективності міжнародної підтримки та впливу зовнішньополітичних чинників на Україну (січень 2024 р.). – Разумков Центр, 2024, 28 лютого. – URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-zovnishnoi-polityky-vlady-efektyvnosti-mizhnarodnoi-pidtrymky-ta-vplyvu-zovnishnopolitychnykh-chynnykiv-na-ukrainu-sichen-2024r>.

34. Балачук, І., & Кричковська, У. Більшість українців за вступ до Євросоюзу – Transparency International. – Українська правда, 2025, 23 вересня. – URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/23/7532115/>.

35. 51% молоді Донбасу й Криму хочуть в ЄС: опитування. – УНІАН, 2011, 15 грудня. – URL: <https://www.unian.ua/politics/583096-51-molodi-donbasu-y-krimu-hochut-v-es-opituvannya.html>.

36. Україна майбутнього: вступ до ЄС, повоєнна відбудова, екологічні проблеми та енергетична незалежність очима пересічного українця. – Укрінформ, 2024, 28 березня. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3845419-ukraina-majbutnogo-vstup-do-es-povoenna-vidbudova-ekologichni-problemi-ta-energeticna-nezaleznist-ocima-peresicnogo-ukrainca.html>.

37. Виміри ставлення до ЄС і НАТО: Результати опитувань. – КМІС, 2025, 14 січня. – URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1468&page=1>.

38. Волянська, А. Майже 70% українців підтримують вступ до ЄС: результати опитування. – Українські Національні Новини (УНН), 2024, 23 грудня. – URL: <https://unn.ua/news/maizhe-70percent-ukraintsiv-pidtrymuiut-vstup-do-yes-rezultaty-opytuvannia>.

39. Опитування громадської думки: більшість українців вважають

відносини між Україною та ЄС хорошими й проголосували б за вступ до Євросоюзу. – EU NEIGHBOURS east, 2025, 2 вересня. – URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/opinion-polls/opytuvannya-gromadskoyi-dumky-bilshist-ukrayincziv-vvazhayut-vidnosyny-mizh-ukrayinoyu-ta-yes-horoshymy-j-progolosuvaly-b-za-vstup-do-yevrosoyuzu/>

40. Панченко, Ю. Україна очима європейців: стереотипи та несподівані оцінки. – Європейська правда, 2015, 24 червня. – URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2015/06/24/7035179/>.

41. Більшість європейців підтримують допомогу Україні та санкції проти рф. Опитування. – Укрінформ, 2023, 12 вересня. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3759909-bilshist-evropejziv-pidtrimuut-dopomogu-ukraini-ta-sankcii-proti-rf.html>.

42. Європейці відкриті до вступу України в ЄС більше, ніж до інших країн. – Світовий Конгрес Українців, 2023, 13 грудня. – URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/yevropejzividkryti-do-vstupu-ukrayiny-v-yes-bilshе-nizh-do-inshykh-krayin/>.

43. Найбільше фіни, найменше угорці: як європейці підтримують вступ України в ЄС. – Infopost, 2024, 5 квітня. – URL: <https://infopost.media/ne-vtomylysv-vid-ukrayiny-45-yevropejcziv-pidtrymuuyut-perspektyvu-vstupu-ukrayiny-v-yes/>.

44. Що думають європейці про Україну? (Дослідження). – Київ, 2015. – URL: <https://glavcom.ua/media/o-00304540-a-00030274.pdf>.

45. Білявський, М. Зміна ставлення європейських держав до України. – Разумков Центр, 2022, 5 квітня. – URL: <https://razumkov.org.ua/statti/zmina-stavlennia-ievropeiskykh-derzhav-do-ukrainy>.

46. Special Eurobarometer 98.1 | EB042EP. Full Results PARLEMETER 2022 (98.1 | EB042) Autumn 2022. – European Parliament. – URL: https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2023/01/12/EP_Autumn_2022__EB042EP_presentation_en.pdf.

47. 60% європейців підтримують постачання зброї для України, – кореспондент Укрінформу з Брюсселю Шкурко. – Еспресо, 2024, 6 червня. –

URL: <https://espresso.tv/viynaz-rosiyeyu-60-evropeytsiv-pidtrimuyut-postachannya-zbroi-dlya-ukraini-korespondentukrinformu-z-bryusselyu-shkurko>.

48. Андаліцька, І. Як європейці ставляться до збільшення військової підтримки України: дані опитування. – УНІАН, 2024, 3 липня. – URL: <https://www.unian.ua/world/yak-yeuropeytsi-stavlyatsya-do-zbilshennya-viyskovoji-pidtrimki-ukrajini-daniopituvannya-12685512.html>.

49. Як змінилося ставлення європейців до біженців з України. – Слово і Діло, 2024, 7 серпня. – URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/08/07/infografika/suspilstvo/yak-zminylosyastavlennya-yeuropejcziv-bizhencziv-ukrayiny>.

50. Тейзе, Є. Дослідження: у яких країнах ЄС (не) підтримують Україну. – Deutsche Welle, 2022, 5 грудня. – URL: <https://www.dw.com/uk/doslidzenna-u-akih-krainah-es-nepidtrimuut-ukrainu/a-63991915>.

51. Вінсент Дюжарден. “Європа: політичний проєкт, заснований на цінностях?”. – URL: <https://www.europax.org.ua/yevropa-politychnyj-proekt-zasnovanyj-na-czinnostyah/>.

52. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. – Official Journal C 326, 26/10/2012, P. 0001–0390. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

53. EU Charter of Fundamental Rights. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12012P/TXT>

54. Ставлення громадськості до європейської інтеграції України. – Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», 2013, 27 червня. – URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadskosti-do-evropeyskoi-integratsii-ukraini>.

55. Котенський, А. Чому українці підтримують європейський вибір – дослідження. – Львівський портал, 2021, 1 жовтня. – URL: <https://portal.lviv.ua/news/2021/10/01/chomu-ukraintsi-pidtrymuiut-ievropejskyj-vybir-doslidzhennia>.

56. Кудряшова, В. Цінності й принципи українців: найбільше думки розділилися щодо виконання вказівок керівництва. – 2022, 25 жовтня. – URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/332079-tsinnosti-ta-printsipi->

ukrayintsiv-naybilshe-dumki-rozdililisya-schodo-vikonannya-vkazivok-kerivnitstva.

57. Одинадцять загальнонаціональне опитування: особиста свобода, безпека та питання зброї. – Rating Group. – URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/odinnadcatyy_obschenacionalnyy_opros_lichnaya_svoboda_bezopasnost_i_voprosy_oruzhiya.html. (Дата звернення: 05.03.2024).

58. Суспільно-політичні орієнтації громадян України (травень 2023 р.). – Разумков Центр. – URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/suspilnopolitychni-orientatsii-gromadian-ukrainy-traven-2023r>.

59. Чого хочуть українці та як цього досягти? Дослідження цінностей до Дня Незалежності. – Rating Group, 2025, 26 серпня. – URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/values2025>.

***Abstract.** The article examines the evolution of public support for European integration in Ukraine and highlights the interplay between rational expectations and value-based identity motivations that shape citizens' attitudes toward EU membership. Particular attention is paid to some regional differences and the role of political cleavages, especially before 2014, whereas the russian-Ukrainian war has led to the emergence of a stable nationwide consensus in favour of the pro-European politics. The study finds that the society's pragmatic orientations are linked to expectations of economic growth, improved quality of life, access to education, enhanced security, and the rule of law, while simultaneously recognizing potential risks such as youth outmigration and increased labour-market competition. The analysis also demonstrates the growing importance of democratic values, political pluralism, and civil liberties in the post-revolutionary and wartime periods, indicating a substantive societal alignment with the European value model. Special attention is devoted to the perception of Ukraine in EU member states, which remains uneven and influenced by information campaigns, economic concerns, stereotypes, and propagandist narratives. The article concludes that, alongside Ukraine's political and economic integration efforts, Ukrainian society exhibits value compatibility with the European Union, creating favourable prospects for EU membership provided that internal challenges are addressed and state policy remains consistent.*

***Keywords:** Ukraine's European integration, European Union, political values, russian-Ukrainian war, democracy, public opinion*

Публікацію підготовлено в рамках стипендіальної програми
Центру діалогу ім. Юліуша Мерошевського.